

Det Kongelige Danske Geografiske Selskabs Ghana-ekspedition

december 1966 — marts 1967

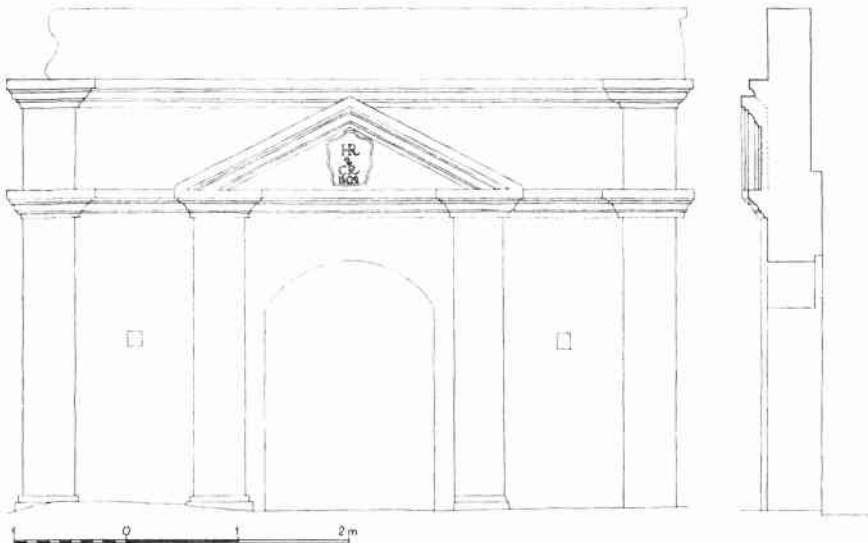
Af Henrik Jeppesen

Abstract

A brief report of The Royal Danish Geographical Society's expedition to Ghana 1966/67. In the expedition participated architects, archaeologists, historians and geographers. The purpose of the expedition was to make investigations into the former Danish settlements on the Gold Coast.

Under et ophold i Ghana 1964-65 gjorde cand. mag. Henrik Jeppesen en række observationer vedrørende den tidligere danske aktivitet på Guldkysten. En del af dette materiale er beskrevet i Geografisk Tidsskrift bind 65,1: Danske plantageanlæg på Guldkysten 1787-1850. Fra privat dansk side i Ghana viste der sig i efteråret 1966 interesse for at få disse undersøgelser fortsat. Denne interesse blev konkretiseret i form af tilsagn om økonomisk støtte til det videre arbejde, gennem et tilbud fra vicekonsul, direktør Lars Skensved om at betale rejsen for 3 videnskabsmænd til Ghana. Efter en række forberedende undersøgelser nedsattes en ekspeditionskomité under Det Kongelige Danske Geografiske Selskab bestående af viceadmiral, dr. A. H. Vedel, ambassadør H. A. Biering, Accra, professor, dr. Kristof Glamann, professor, dr. Niels Kingo Jacobsen, professor, dr. Niels Nielsen og professor, dr. Axel Schou.

Der skulle udsendes en ekspedition bestående af arkitekter, arkæologer, historikere og geografer. Formålet med ekspeditionen skulle være at undersøge ghanesiske arkiver for eventuelt materiale, der kunne belyse den danske aktivitet, at foretage udgravninger og opmåling af danske forter, at foretage opmåling af tidligere danske bygninger, især private huse, og iøvrigt indsamle oplysninger af enhver art, der kunne supplere det omfattende arkivmateriale, som

RICHTER'S gård, Christiansborg, Ossu. Accra, Ghana.

Januar 1967 Niels Beck

Fig. 1. Indgangsportalen til Richters gård i Accra, uden for Christiansborg det fineste stykke arkitektur fra den danske periode. Opmålingen er udført af arkitekt Niels Beck.

Fig. 1. The main gate to Richter's house in Accra.

findes i Danmark. Der opnåedes til disse formål økonomisk støtte fra Carlsbergfondet, Dansk Ekspeditionsfond og Statens almindelige Videnskabsfond. Endvidere viste Østasiatisk Kompagnis datterselskab i Ghana sig meget velvillig over for projektet ved at stille en bungalow og to biler til rådighed for ekspeditionen under hele dens ophold i landet. Under ledelse af amanuensis, cand. mag. Henrik Jeppesen afrejste ekspeditionen derefter til Accra den 13. december 1966, hvor hovedparten af deltagerne opholdt sig til den 6. marts 1967.

De øvrige deltagere var arkivar ved Rigsarkivet J. O. Bro-Jørgensen, arkitekt Niels Beck samt stud. mag.erne Ole Justesen, Claus Malmros og Nanna Noe-Nygaard. Endvidere deltog docent ved Kunstakademiet Hans Henrik Engquist, der i 1960-61 havde ledet Kunstakademiets undersøgelser på de Vestindiske Øer, i 14 dage i ekspeditionens arbejde. Arkitekt Engquists rejse blev muliggjort gennem en særlig bevilling fra Ny Carlsbergfondet.

Forud for ekspeditionens ankomst havde den danske ambassade og ambassadør H. A. Biering gjort et stort forarbejde, hvorfor ekspeditionens deltagere meget hurtigt kunne indlede de forskellige aktiviteter. Arbejdet gennemførtes i den snævrere mulige forbindelse

Fig. 2. Fra udgravningerne ved fortet Fredensborg. Disse udgravninger gennemførtes af stud. mag.erne Claus Malmros og Nanna Noe-Nygaard.

Fig. 2. A view of the excavations at the fort Fredensborg near Ningo, Ghana.

med de ghanesiske myndigheder, først og fremmest Ghanas Nationalmuseum og de Historiske og Geografiske Instituter ved University of Ghana. Endvidere fik ekspeditionen en meget værdifuld støtte fra ingeniørfirmaet Ostenfeld og Jønsson, hvor lederen af Accra-afdelingen, ingeniør Svend Aage Rasmussen, og ingeniør Steen Ejgil Petersen ydede stor hjælp ved opmålingsarbejdet.

Under opholdet besøgte samtlige de steder, hvor danskerne på et eller andet tidspunkt havde opført bygningsværker, for at registrere og fotografere, hvad der måtte være tilbage. Der blev særligt arbejdet på at undersøge den bygeografiske udvikling af bydelen Christiansborg. Der blev foretaget udgravninger i 2 forter. Hovedvægten blev lagt på en undersøgelse af fortet Fredensborg ved Ningo. Dette var, bortset fra Christiansborg, langt det største af de danske forter og havde ligeledes en meget vigtig handelsmæssig betydning. Endvidere undersøgte det ældste danske fort, Frederiksborg ved Cape Coast.

Efter udgravningerne blev der foretaget en opmåling af disse steder. Endvidere foretoges opmåling af ruinerne af fortet Augustaborg. Ellers koncentreredes opmålingsarbejdet i bydelen Ossu, det gamle Christiansborg. Af de huse, der her blev opmålt, skal fremhæves „Frederiksminde“, Lokkos gård og et hus opført af Baselmis-

sionen. „Frederiksminde“, der blev bygget af W. J. Wulff, er interessant, fordi opførelsen er beskrevet i en række breve til familien, udgivet 1917. Endvidere blev der foretaget en opmåling af Richters gård. Dette har været et meget stort anlæg omgivet af en ringmur, 40×60 m, med bastioner på alle 4 hjørner. Anlægget er betydeligt ændret siden. Det meste er revet ned, og nye konstruktioner er opført på stedet. Gennem den omhyggelige opmåling er det dog nu muligt at rekonstruere den oprindelige plan. I det ghanesiske nationalarkiv blev gennemgået og registreret en række breve og indberetninger fra det engelske guvernement vedrørende de danske etableringer. Ligeledes indsamledes i arkiverne et materiale, der belyser, hvad der skete efter 1850 med de danske bygningsværker og efterkommere af de danske. Dette suppleredes med gennemgang af en række kirkebøger og en lang række interviews med nulevende afrikanere, hvis familie i sin tid havde nær kontakt med danskerne. Herved ønskede man dels at få oplyst denne befolkningsgruppes position i forhold til andre grupper og dels at anskue de politiske, økonomiske og sociale forhold under det danske styre under en ny synsvinkel.

Resultaterne af den omfattende materialeindsamling skal nu bearbejdes og suppleres med oplysninger fra danske arkiver. Foruden de rent videnskabelige resultater, der opnåedes, skal det også fremhæves, at der oprettedes en kontakt til en lang række videnskabelige institutioner og enkeltpersoner i Ghana. Det er et håb, at dette samarbejde kan udbygges. Det har ikke været ekspeditionens hensigt alene at beskæftige sig med dansk kolonihistorie. Det er i høj grad meningen under det videre arbejde, som nu skal gennemføres, at lægge vægt på den samtidige afrikanske historie og områdets historiske geografi. Det er et felt, som desværre kun har været dyrket af ganske enkelte herhjemme, men hvor der netop for denne region gennem danske arkivalier og en lang række andre kilder er ganske særlige muligheder.
